

MIGUEL CATALÁN

DAVALL EL LLINDAR

2003

ELS PLECS DEL MAGNÀNIM

Col·lecció dirigida per Ricardo Bellveser

75

Traduït del castellà per
Emili Casanova

© Miguel Catalán, 2003
© Institució Alfons el Magnànim
Diputació de València, 2003
Quevedo, 10
46001 València
alfons.magnanim@diputacion.m400.gva.es
www.alfonselmagnanim.com

Dibuix de Miguel Catalán per a la
coberta i lletra capitular de Juan Ramos

Depòsit Legal: V. 4554-2003
Artegraf, València

Per a Àngeles i Rafael

Una família de captaires s'instal·là fa mesos en el portal de casa. El fet que no triaren el número 7 de la plaça d'Espanya, ni l'11 a l'altre costat, sinó justament el 9, es deu al fet que la nostra és una de les finques urbanes antigues de València que presenten, a més del pati interior tancat, un vestíbul ampli i diàfan on els vianants solen arrecerar-se de la pluja. Una volta entres al vestíbul, pots elegir entre una porta cenyida a la dreta que pega a un bufet d'advocats o la porta ampla i envidriada per on els veïns pugem als nostres habitatges.

El cas és que vaig veure per primera vegada els pidolaires una vesprada d'octubre en què tornava de la Ciutat Sanitària. S'hi havien instal·lat amb el desvergonyiment de les seues pertinences enfront de la porta del bufet i se'ls podia distingir ja des de Pintor Benedito (el nostre immoble toca a la plaça pel seu costat més cèntric).

El grup el formaven una parella d'adults i dos monyicots. Asseguts en l'escaló del portal, l'home i la dona contemplaven distretament el tràfec de transeünts mentres que a la seua esquena un xiquet llarguerut jugava amb la seua germaneta menuda, que devia tindre cinc anys, sobre una

flassada de caserna estesa als seus peus. El que era rar, vaig pensar llavors, era que altres rodamons no hagueren ocupat abans eixa terra de ningú, que no sent encara el pati, per sort ja no és el carrer.

El pare de família es va alçar en vore'm arribar i em va saludar la bona vesprada. Jo vaig travessar el llindar sense respondre. A l'endemà de matí, quan vaig eixir de l'ascensor, descobrí que seguien allí. Havien passat la nit en la meua pròpia finca, em vaig dir amb desassossec en veure les seues esqueses arrengherades a contraclaror. Obrí la porta encristallada i vaig eixir al carrer sense ni mirar-los, encara que ell m'hagué de reconéixer, perquè es miggirà per a desitjar-me un bon dia de treball. Magnífic, pensí mentre que me n'allunyava: que vosté treballe bé, i jo que ho veja.

Els meus malalts del torn de matí m'ajudaren a oblidar els captadors, però en tornar a migdia vaig saber que estos havien triat l'edifici, i en especial el pis de marbre de l'entrada i les seues parets revestides de sòcol, per a passar allí una temporada. El tipus tornà a alçar-se a la meua arribada i em va desitjar una bona vesprada en companyia de la meua família. Allò resultava tant enutjós com quan un artista de la fam s'interessa pel teu estat de salut en la parada del semàfor. Durant el dinar contí als meus (Elvira, els nostres dos fills i també la meua sogra, que ens tocava aquell mes) com els mendicants del pati seguien donant-me el bon dia a pesar de la indiferència que els mostrava. «Pareixen prou legals», va contestar Joselito.

Joselito ha entrat en eixa edat en què goja exercint a consciència el flamant, inesperat i increïble poder de portar-te la contrària. Passar el dia abs-tret davant la pantalla de Game Boy i suspendre

set de les nou assignatures és l'altra forma que té de fer-ho. Quan la meua filla Marta va afegir que també els saludava en eixir, tanmateix, vaig mirar el seu front ample i il·luminat, els seu cabells tan negres, els seus ulls preciosos de color avellana (té els radis castanys si els mires de prop). És una xiqueta molt ingènua. Quan era xicoteta, eixe tret del seu caràcter m'encantava; però ara que té catorze anys dec confessar que comença a preocupar-me d'una manera colpidora. No fa tant després de tot, quan a penes tenia huit anyets, em va preguntar: «Papi, què és fotre o cardar?» El cor em va fer un tomb. «Fotre és una paraula lletja –vaig respondre ràpidament, en to asèptic, com si follar no anara amb mi–. Significa fer l'amor». Aleshores ella respongué amb aplom: «Jo sé què és fer l'amor». El cor em va pegar una altra capgirada, però esta vegada de volta de campana. Vaig balbucejar: «I què és fer l'amor?» «Fer l'amor és despullar-se l'u a l'altre». La vaig mirar; recorde que encara duia aquella bateta de pana estampada a margarides: «Val, però com saps això?» «Ho vaig veure en una pel·lícula d'amor». «On?» «En la tele, en els genolls de la mama. Em fiu la dormida, però tenia un ullet obert». Des d'aleshores, Marta no havia crescut molt. Vaig pensar que si el pica-portes li feia alguna cosa dedicaria la resta de la meua vida a reparar el mal.

–A mi tampoc no em fa gràcia que enlletgisquen l'entrada –va dir Elvira–. Encara que es comporten amb educació, i els infants van ben vestits; amb roba de segona mà, però prou neta. Te n'has adonat?

No me n'havia adonat. O, si me n'havia adonat, no li havia prestat atenció.

–Allò que m’estranya –diguí– és que no protesten els del bufet; al capdavant, han campat en el pelut de la seua porta.

–És que els advocats i ells tenen el mateix horari laboral.

–No ho entenc, vaig dir.

–Agustina m’ha dit...

–Qui és Agustina?

–La mendicant.

–Ah.

–M’ha dit que no coincidixen amb els advocats perquè els seus horaris de treball són idèntics.

–No sé què vols dir.

–Sí, voràs: cada matí, abans que els advocats òbriguen a les nou, ells ja se n’han anat a demanar a l’Estació del Nord. Tornen a la una i mitja, quan el despatx ha tancat. Ixen de nou a treballar a l’hora que obri el bufet de vesprada, i no tornen fins la nit. Només vénen a menjar i a descansar.

–I no beuen?

–Durant les menjades ell beu vi, va dir Marteta.

–Això –mirí al trespol– també ho faig jo; em referia si li peguen a la botella.

–En pla fix?

–Això mateix! –vaig assentir.

–No ho sembla –va dir Elvira.

Tot seguit em vaig trobar apel·lant a una qüestió de principis. «És una qüestió de principis –vaig dir–. No pot ser que entorpisquen l’entrada de visites; fa una molt mala impressió haver de demanar permís per a entrar en un portal». Joselito respongué que no era necessari demanar permís, perquè de fet no calia obrir-se pas. I era veritat que no interferien la zona de pas dels veïns. «Quin mal et fan?», intervingué la meua sogra eixint del sopor. «Cap dany», diguí jo.

Aquell dia em va saber molt mal no tindre raó, o potser tindre-la i no saber-me explicar. Vaig suposar que l'expulsió dels vagabunds devia ser l'assumpte principal en la propera reunió de l'escala, i que els veïns més intransigents, com el senyor Eladio, que havia sigut de Fuerza Nueva en els seus bons temps, farien el primer pas. De segur que al senyor Eladio li havia fet menys gràcia que a ningú topar-se a cobert amb aquella colla. El senyor Eladio seria el primer a reunir forces: després estava el professor de Matemàtiques del darrer pis, que quasi sempre li dóna la raó. Jo només hauria d'abstindre'm en el debat i en acabant votar a favor de la proposta del senyor Eladio. Tampoc no volia polsar l'opinió dels advocats, perquè m'esgarrijava la sola possibilitat que es posaren de la seua part. Així que vaig decidir esperar.

* * *

Allò que esdevingué durant l'espera foren sobretot els seus estranys comentaris als veïns que pujaven i baixaven. Un dissabte, per exemple, vaig eixir amb Elvira i la xiqueta al teatre, els tres de vint-i-un botó. En els ulls d'Agustina, tant citrina i prima entre els seus dos infants, vaig veure lluir un motiu d'orgull compartit per la nostra expedició cultural amb tots els fermalls i botons de puny posats. «Bona nit i que ho passen vostés molt bé», entonaren a cor. Jo respongué amb una inclinació de cap mentres que Marta i Elvira donaven les gràcies. Caminàrem un tros en silenci. «Has vist com són d'amables?», va dir després Marta sense que jo encertara a respondre. Fins que no paràrem davant les roses blanques del jardí de Montroi no torní a entrar en conversa. «Com s'ho faran per

a seguir en flor a estes altures de l'hivern?», vaig preguntar eixint del no-res. «És pel canvi climàtic», va dir la xiqueta. Vaig mirar cap a les roses sota aquella llum d'hivernacle, afoní les mans en les butxaques i ja em vaig deixar portar.

Al cap d'uns dies abaixaren les temperatures. El fred es tornà de sobte tan intens que no podies caminar i abstraure't al mateix temps. Una d'eixes nits en què jo tornava d'alguna reunió amb els peus gelats em trobí el grup gitat en els taulells davall aquelles mantes a quadres que deixaven a l'aire els peus dels adults; la captaire s'incorporà en vore'm i va exclamar: «Quina fresqueta que fa!». Vaig somriure al passar pel seu costat però, quan ja estava obrint la porta vidriera, el pidolaire rematà des de darrere: «Posen-se la calefacció, que farà una nit toledana». Em va deixar glaçat.

Cada vegada que t'acostaves al llindar ja anaves preparant-te per a algun d'aquells consells seus. Recorde que una nit, en aplegar al pati, el pidolaire es va interessar per la salut de la meua sogra. Vaig alçar les celles per tota resposta, però només entrar a casa preguntí a Elvira si li passava alguna cosa a sa mare. «No t'adones de res», va dir abaixant la veu. «Què passa?». «Doncs, que està deprimida. Eres l'únic de l'immoble que no ho sap. Porta així una setmana». «Però per què». «S'ha mort una amiga seua; una amiga de tota la vida, de la seua edat». «¿A eixa que li eixien els cabells del bescoll com una palmera?». Ella va assentir parpelejant. Vaig dir: «Vaja. Li ho has comentat als vagabunds?». Ho va negar amb el cap. Allò que sí havien fet ells, va dir, era preguntar-li per sa mare, perquè la veïen desmillorada. Vaig discutir un poc amb Elvira. Vaig voler fer-li veure que els gossos errants també s'apeguen a l'ombra del primer que

els mira, i que si continuava donant taba i conversa als pobres ja mai no ens els llevaríem de damunt. «Has de fer com si no existiren. La vida és així de dura –vaig argumentar–, i la prova és que tu mateixa deixares de donar de menjar a aquells gos negre que s’apostava en la porta del xalet. Te’n recordes? Feia bots de torniquet cada vegada que ens veïa, i era molt simpàtic. Però fins que no deixares d’omplir-li la cassola no aconseguirem que se n’anara amb les seues puces al coll.

Mentres seguia buscant exemples, vaig veure en la cuina la botella de butà amb el precinte posat. Vaig preguntar qui l’havia pujat. Va seguir un silenci. Quan vaig insistir, ella digué: «Doncs t’ho diré: el vagabund». Vaig obrir la boca, però no va en eixir res. Al final, només repetia. «El vagabund». La veu d’Elvira es va fer més aguda: «Quan anava a portar-la a l’ascensor em va dir que no podia veure una dama duent pes». «Vols dir –vaig sil·labejar amb lentitud, com si volguera comprovar el so de les meues pròpies paraules– que eixe tipus ha entrat la botella fins a la cuina?» Quan Elvira va murmurar que s’havia entossudit, la sang em pujà al cap. En veu massa alta li vaig demanar com podia haver deixat el pas franc a un desconegut sense res a perdre tenint a casa una xiqueta que encara estava en Bàbia perquè ella s’havia obstinat a educar-la en un col·legi de monges. «Però no és un desconegut al cap i a la fi», va contestar. La vaig mirar com si fóra jo qui no la coneguera a ella. I vaig dir prou en el meu interior. Podia imaginar amb prou precisió l’eco de nau industrial que faria la nostra casa buida en tornar de vacances: ens l’haurien netejat els rodamons abans d’anar-se’n per a sempre. «Jo prendré les decisions a partir d’ara», vaig dir: «No t’ho pren-

gues així –digué ella–; et promet que no tornarà a entrar-hi». No contestí, però en eixe instant vaig decidir rescatar la vella idea de la reixa, desestimada anys enrere en una reunió de veïns per només un parell de vots.

* * *

Ara que els recorde, era veritat que anaven endreçats i nets, ell amb la seua americana color crema un poc curta de mànegues i les seues sabates llustroses, encara que començant a podrir-se per les soles, i ella amb el seu pantaló vaquer i el seu jersei de punt de color fúcsia i el barret o gorreta girada de llana amb una borla en la coroneta, el xic amb calcer esportiu i un xandall regalat per la parròquia; tots amb les seues rascades i alguna butxaca desculada, però nets i decorosos.

Sorprenia sobretot la pulcritud exquisida del pare i del fill. Pel que jo sabia, cada matí recollien els matalafs i les flassades abans d'anar-se'n a llavar-se a la font pública; allí, mentres el xic rentava la xiqueta, ell pentinava Agustina amb ratlla en mig i li tornava a encasquetar la gorreta de colors. La tal Agustina patia algun problema psicomotor que jo li notí des del principi; es marejava amb freqüència, segons em contà Elvira, però sobretot estava la seua falta de sentit de l'orientació, visible per a qualsevol que l'observara uns segons amb deteniment. El cas és que després de l'endreçament matutí deixava la bossa tancada en l'entrada i se n'anaven a captar amb el gosset. A darrera hora de la vesprada compraven els seus dos quarts de pollastre en una tenda de pollastres a l'ast, o com s'escriga açò, s'ho emportaven al pati, o bé sopaven de llandes de carn freda, i aleshores la

mare els posava un entrepà tot procurant que no vessara o s'escampara l'oli.

A les nits dormien en dos matalafets; en un la parella; en l'altre el xic i la xica. Després es tapaven amb mantes i encimbellaven uns cartons si feia fred. El xic feia el llitet que compartia amb la xiqueta, i el captaire la del matrimoni. Pel que fa al gosset, al qual anomenaven Fernando, mai no el duïen solt, sinó amb una corretja prou ampla; tant, que a penes cabotejava un poc ja se'ls havia escapat; «Fernando –el cridava aleshores el xic–: a la pròxima et lligarem». Perquè Fernando no es gelara, la tal Agustina li havia fet de ganxet un cosset de llana de color rosa, tancat per baix amb tres grans botons grisos de gavany.

Però allò que més m'admirava era com estaven de ben educats els xicons: no els veïa bramar com ha fet Joselito fins els onze anys, per exemple, cada vegada que li negaves un capritx. Joselito em va dir que el pare els contava contes per ajudar-los a dormir. «Totes les nits?», repliqué jo. M'havia mirat amb la fixesa dels vells, desesperançats reprotxes. Així que per a Joselito el necessitat del portal era un pare model, encara que condenara els seus fills a una vida sense futur. Vaig pensar en ells, en la seua forma de jugar perseguint-se entre els cotxes aparcats. Feia goig vore'ls córrer entre crits de por i lleugera puresa. Em duïen a l'època més llunyana, quan no hi havia televisió ni els xiquets trobàvem el moment de pujar a casa: xurro, mitja mànega, mangotero. Llàstima que qualsevol dia una furgoneta fent marxa enrere els deixaria coixos o mancos. Curros, mitges mànegues: no volia ni mirar-los.

* * *

Alguna cosa anava molt prompte a tirar per terra tots els projectes de mantindre'm a distància. Aquell matí jo portava uns fardells per a casa (duia paquets de regal, perquè s'acostava Nadal) i amb les màns tan ocupades vaig oblidar les claus del cotxe en el pany del maleter. Assentat ja a la taula, vaig tindre un presentiment: me'n vaig anar cap el perxer, vaig furgar en les butxaques de la jaqueta i em disculpí un moment. Vaig abaixar a salts l'escala, quasi resant a fi que no se m'hagueren emportat el cotxe un lladre de despistaments. Vaig deixar enrere la família de vagabunds i travessí el carrer. Allí seguia el cotxe, almenys no l'havien robat. Però les claus ja no estaven en el pany; vaig oprimir aquest amb el dit polze i el maleter s'o-brigué amb la lentitud d'un taüt. Tot seguia intacte en el seu interior, encara que seguia sense pegar amb les claus, i el cor se m'estava accelerant. Revisí les butxaques sense èxit. Quan em vaig girar, vaig vore el tipus assegut al rastell, com sempre, però ara amb les claus del meu cotxe penjant del seu dit mitger. Em vaig acostar al seu somriure ambigu. Ell va dir: «Em vaig adonar de seguida que se les havia deixat al pany». «És que portava uns fardells...» em justifiquí davant la seua figura impassible, assegut contra el fred escaló de pedra. Em va sublevar tant la seua forma oficiosa, quasi professional de depositar-les sobre el palmell de la mà, que vaig decidir actuar: canvií el pes de cama, i li vaig preguntar des de dalt per què no m'havia cridat pel timbre electrònic. «No volia molestar –contestà–. A més, preferí que dinara tranquil».

Menjava jo de pressa? Em veïa estressat aquell captaire? Tal vegada estava donant a entendre que jo devia canviar de vida? Observí la seua barbata blanquinosa, curosament tallada i pentinada; no

m'haguera estranyat que utilitzara una pinta per a bigots. Avorrisc les indirectes, però aleshores li preguntí si no tenien fills que pogueren acollir-los. Ella espetegà la llengua:

–La gent jove –digué ella...

–Com Agustina està així... –intervingué ell–. I a més, nosaltres amb el gos sempre pel mig, molestant... Ací estem més independents. I els veïns són molt considerats amb nosaltres.

–Això sí –digué Agustina.

Jo acabava de traure en clar que tenien un problema familiar. I que no captaven les indirectes. Eren massa cànids o irresponsables; o descarats (açò és l'única cosa que no tinc clar).

Arribà llavors la senyora Maria, una veïna catòlica que va de dol un quart de segle. Saludà els pidolaires amb la seua veu cascada. «Què, com van?» «Mire, parlant amb este senyor». La senyora manipulava un portamonedes de ganxet marró folrat per dins i va traure una moneda. Com si es trobara davant del taulell d'un banc, preguntà al mendicant si portaria canvi. El pidolaire remogué les monedes de la carmanyola o fanzella rossa. «Clar que sí. De quant?». «De 20 duros. I agafe's cinc durets per a vosté».

El mendicant li va tornar tres monedes mentre que la senyora Maria somreïa a les criatures. «A vore, xiquets, saludeu la senyora», ordenà la captaire. La xicoteta va dir: «Hola!», i la senyora Maria va aprofitar per a preguntar-li que volia ser de major: «Turista», contestà la xiqueta. Pensí aleshores que tot té explicació; la nena hauria vist passar algun turista desocupat, dels que no saben per on tirar en arribar a un creuer, i l'havia identificat amb algú dels seus, només que en més vistós. Va ser aleshores quan m'acomiadí del grup. «Tant

prompte?» –reaccionà el captaire. Assente's un poc amb nosaltres». Va ser un instant, però la sola idea de seure al seu costat em va repel·lir d'un modo insuportable: vull dir que em va sorprendre en acabant mentres ho pensava, ja que sempre he col·laborat en les causes humanitàries... he omplert el maleter de flaçades quan la pantanada de Tous... però, és clar, assentar-me amb aquella colla en el rastell de la meua pròpia finca era massa. «No de veritat –em vaig excusar–. I gràcies per això de les claus». «No es preocupe –va dir ell–; hui per tu, demà per mi».

Escrutí els seus ulls; no em pareixia que parlara per parlar. Què estava insinuant? Vaig traure llavors la meua cartera (la senyora Maria se n'havia anat) i li vaig allargar un bitllet de mil. «I gràcies pel favor», diguí. Ell contestà, sense mirar el bitllet: «Si no té importància... Done-li'l al xiquet». Jo no volia donar-lo al xiquet, sinó a ell; pagar-li el favor. A més era massa diners per a un infant, llevat de si el prenia com a estrenes. Però encara quedaven un parell de setmanes per a Nadal. Però el xicon estengué la maneta i em prengué el paper abans que me n'adonara. Aquell xiquet era més llest que la fam.

* * *

Al matí següent insinuí a Elvira en el bany, cadascú enfront del seu espill si no podria preguntar pels captaires a alguna de les beates que coneixia: «sobre com han caigut tan baix i tot això», vaig afegir. «L'ideal –va dir Elvira– haguera estat la senyora Amparo, perquè era molt descarada. Però ja ha mort». «També és casualitat que s'haja mort». I no coneixes ninguna desvergonyi-

da més? La senyora Maria, per exemple; ahir els va donar una almoina i semblà que els coneixia». «A vore si la veig», digué ella mentres seguia aglutinant les seues pestanyes amb una cànula en forma de filaberquí.

En efecte, la senyora Maria sabia molt: de fet ho sabia absolutament tot. En tornar d'una setmana que passí al Brasil, participant en un congrés sobre patologies hepàtiques, Elvira em va fer un resum detallat de la vida passada, present i futura dels vagabunds. Segons que li havia contat la senyora Maria, als pidolaires els estaven construint un pis al final del carrer Cadis, però la cosa encara anava per a llarg. En el passat havien tingut una vivenda de la seua propietat, i ell un treball estable atenent el públic en una ferreteria. Després de quedar-se en l'atur, abandonaren el pis perquè el fill major dels pidolaires havia posat en sa casa una xica alèrgica als animals de companyia. Ells se n'anaren amb Fernando, i així de pas, segons la tal Agustina, deixaven el fill arreglat, amb pis i tot. Amb els dos xiquets i el gosset de cua en forma de pinzell residiren durant un temps en l'abandonada Presó Model, però quan l'Ajuntament prengué cartes en l'assumpte hagueren de saltar. Tampoc no volien tornar a la Casa de la Caritat, ocupada per gent marginal que donava mal exemple als xics. «Gent marginal» fou l'expressió del mendicant. I encara menys els havia convençut l'estació d'Autobusos amb totes aquelles andanes plenes d'immigrants que pixen entre els autobusos en bateria i tots aquells coloms bruts posant-se en les escalinates amb l'ala dislocada. Vaig dir: «Eixe tipus ha dit que la casa de la caritat està plena de gent marginal?». Mentres Elvira es tirava enrere els cabells amb un d'eixos raspalls que tenen bole-

tes en les puntes, no vaig poder evitar la temptació de passar al despatx i obrir el balcó; contra la ratxa de murmuris del carrer que entraren en l'estatge jo traguí un poc el bescoll per a contemplar l'individu que havia emprat aquella paraula, «marginal», d'una manera tant sorprenent. Contemplí la figura flexible del mendicant, de peus en eixe moment, amb un llibre en les mans, com un monjo trapense que llegira l'antifonari, mentre la seua muller seguia asseguda en la vorada, teixint uns patucs de color rossenc per a la xiqueta. Em passí la mà pel cap d'avant a enrere, oprimint el cuir cabellut, com quan perd el domini de la situació i em conforme amb algun gest incontrolat.

Torní al bany. «Seguix contant», vaig dir a Elvira, aborronat encara pel canvi de temperatura. Segons les seues pròpies declaracions, el tal Julio (així s'anomenava el pidolador) havia estudiat en un col·legi de Jesuïtes on va ser company de classe de Cebrià Ciscar: «Fixa't –digué Elvira–, quins destins tan dispars: u, un alt càrrec del Partit Socialiste, i l'altre, captant». A mi allò em va semblar prou inversemblant, la veritat; però era cert que es veïa molt cult i format. Elvira va concloure el seu informe assegurant-me que anaven cada dilluns a dutxar-se a casa d'un fill que el tal Julio tenia a Torrent.

«Com pot haver fills –vaig murmurar– que permeten captar els seus pares».

Elvira va sospirar. Estava arreglada per a eixir.

* * *

L'episodi del jersei va marcar un punt d'inflexió en tota esta història. Un migdia de tornada vaig

albirar, ja de lluny, el captaire duent un jersei que em resultava familiar. Primerament fou una vaga sensació de reconeixement entre autobusos rojos i camions de quatre eixos creuant la plaça d'Espanya en ambdós direccions, però conforme m'acostava vaig anar cerciorant-me que no era estrany que el jersei em resultara familiar: és que era meu. Portava posat el meu jersei; un jersei de color vainilla a franges pàl·lides inconfusible. No podria dir per què, però allò em va assentar com un tir. El jersei era meu, no seu; què feia un impostor allà dins? A més, li venia que ni pintat. En consonància amb la seua profunda natura de gorrer, un altre se l'havia comprat amb l'esforç del seu treball mentres que ell s'havia limitat a acceptar-lo, a la millor sense ni tant se vol haver-ho demanat. Ja dalt, em vaig acostar a la cuina a parlar amb Elvira. «Escolta, vaig dir—; ¿eixe jersei que du el captaire no és el meu?» Elvira no respongué de seguida. Després de calibrar la situació, va dir: «És que ja no t'anava bé».

Elvira té en estos casos el costum de no contestar a la pregunta que li estic fent, sinó que passa a contestar directament la que li faré en acabant. Vaig preguntar: No em venia bé?».

Elvira va callar. I jo sabia per què. Em quedava un poc estret des de feia algun temps; en això tenia raó. Jo havia pres un cert sobrepés en els darrers mesos, al principi dos quilos; després un quilo més. Aleshores deixí de pesar-me en la bàscula. Quan ho vaig tornar a fer, diverses setmanes després, l'agulla marcava una xifra tan desbaratada que decidí comprar una altra bàscula, perquè aquella fou un regal de noces que ja tenia més de vint anys; l'esmalt havia saltat pels cantons i es veïen les nafres de ferro rovellat al fons. Vaig com-

prar una bàscula digital, que marca els grams i tot. Però no dec allargar sense necessitat esta història de la bàscula: estava parlant del jersei, i ara recordava tanmateix haver-lo rebutjat després d'emprompar-me'l en un darrer intent. Elvira em va traure d'estos pensaments: «Se li havien soltat uns punts –va dir. Per això li'l vaig donar». «Però una cosa és que se li solten uns punts, i altra que no et vinga bé». «Em vaig errar de paraula –va mentir–; vaig voler dir que estava començant a desfilagarsar-se».

Pensí que el mendicant estava més prim que jo perquè menjava menys, i que pel que fa a calories ell partia amb certs avantatges. A la fi, si ho mires amb prou deteniment, la vida mai no és justa per a ningú. Però em mortificava la sola possibilitat que un encebat acomodat s'haguera comprat un jersei anant i venint als provadors de Cotino, i en canvi li assentara a la perfecció a un demanador que ni tan sols se l'havia empravat. Semblava massa a la història de la Ventafocs contemplada des de les ulleres de l'envejosa germana legítima.

Quan vaig eixir a la vesprada, vaig poder comprovar que el pidolaire ja no portava el meu jersei. Tal vegada no el convenç? –em preguntí al passar de llarg– O li pareix massa usat? No m'estranyaria que l'haguera acceptat per cortesia, perquè el captaire era molt mirat; recorde que Elvira abaixà un matí dos aspirines amb un café amb llet per a Agustina, que havia sofert un mareig, i ell no deixava de preguntar-li: «Però, senyora: per què s'ha molestat?»

* * *

El cas és que el dia de Nadal ens reunirem un grapat de gent a casa. Jo estava inquiet recelant

que d'un moment a l'altre em demanaria permís per a invitar a pujar els demanaires, com en aquella campanya de temps de Franco: «Assente un pobre en la seua taula». Però no va dir res. A les darrerries li vaig preguntar en veu baixa: «Què saps dels mendicants? No els hauràs dit que pugen». «No –va dir ella–, se n'han anat a passar Nadal amb la família». «Però tornaran?». «Clar –digué Elvira–: ací es troben molt acollits». Mirí Elvira, tan tranquil·la amb totes aquelles barbaritats que estava dient: «Tornaran? –diguí–. A que els seguisquen donant almoina?». «L'almoina no té res de dolent. I abaixa el to de veu». «No, quan no hi ha esperança de justícia –retruquí, abaixant la veu i disposat de pas a aclarir les coses–. Però quan existix eixa esperança, la caritat només agreuja els problemes. Impedix que la gent es veja en l'obligació de posar-se a treballar». «I per què no caritat i justícia? –vaig dir–. No són incompatibles». «Són uns paràsits, no te n'adones? I mentres seguisques ballant-los l'aigua, tornaran tots els anys a casa per Nadal, però no a la seua, sinó a la nostra».

La meua campanya de proselitisme anava a donar per fi els seus fruits. Havia aconseguit que els veïns aprovaren per una estreta majoria la col·locació d'un enreixat que tancara el pas de l'entrada. Algú lamentà de bestreta com seria de dur que a la fi d'una de les seues jornades laborals, els pidolaires toparen de cara amb la reixa, així que convinguérem a esperar que desallotjaren el vestíbul per uns dies. I eixe moment havia arribat. Aconseguírem que col·locaren aquella elegant successió d'altíssims xuixos cromats de negre entre el 27 i 28 de desembre. En quant tornaren,

hi trobarien tancat el pas de l'entrada i el problema hauria passat a la història.

La vesprada del seu retorn vaig poder comprovar fins quin punt em tenia obsessionat el pidolai-re. Era Cap d'Any i Elvira i jo ens trobàvem sols davant del televisor, acabant de veure el Concert de Nadal des de Viena, quan aparegué en un primer pla un tal de l'Orquestra Filarmonica amb una barbata canuda molt cuidada. No ho creuran, però tota la seua contribució a l'harmonia de la vetlada consistí a tocar dues vegades un xiulet. Feia el final d'una polka, a punt d'acabar el concert (aquell any el dirigia Nikolaus Harnoncourt, i ho va fer sense batuta tot el temps, només llançant mirades flamígeres des del podi a este o a aquell solista), l'exemplar que havia estat assegut mà sobre mà mentre passaven els valsos al seu voltant, va agafar amb molta prosopopeia un xiulet d'una tauleta i va bufar dos vegades. Després tornà a deixar el xiulet sobre la tauleta i s'assentà de nou. Intuí pel seu gest tan relaxat que estava donant per acabada la seua participació, almenys fins l'any següent.

–Vaja ous que té eixe home –vaig dir.

–Què passa? –preguntà Elvira, alçant la vista.

–Però quins ous. Com rodes de camió.

–Qui?

–No t'has fixat. Tota l'aportació que fa el de la barbata a la Filarmonica de Viena és tocar el xiulet dos vegades a l'any. I li pagaran plus de productivitat i tot.

–Qui és.

–Eixe de la barba que està assegut allà al fons. Li té una semblança al pidolai-re.

–Què dius. No se sembla en res.

–Té la mateixa barbeta i el mateix aire transcendental. Mira'l; seguix allí assegut, amb les màns als genolls, mentres els altres buiden els seus pulmons i sascen els braços i suen com a bésties. En acabant, quan li toca intervindre, s'ajusta la solapa i s'alça. Agarra el xiulet eixe en forma de pera que hi ha en la tauleta –la veus?; han comprat una taula sencera per al xiulet– i bufa solemnement dos voltes. I ja s'acomiada del sistema d'explotació capitalista fins l'any vinent.

–Eixa gent també és necessària. Qui vols que pite, el director d'orquestra?

La vaig mirar mentre enfilava l'agulla. El pido-laire, esta volta vestit de jaqué, s'interposava de nou entre nosaltres. Vaig comprovar que el nostre matrimoni no passava pel seu millor moment.

–Però tu no t'adones –vaig dir– que els xiulets no tenen do, ni fa, ni res: que només cal bufar i ja val? Com vas a comparar a eixe manta amb un violiniste que estudia huit anys de carrera i després ha d'aprovar unes oposicions?

Ella va fer una carassa, com donant-me la raó, però només perquè em veia alterat. El virtuós del xiulet tornà aleshores a menejar-se un poc en la cadira; es va alçar, va agarrar aquell xiulet redó i va bufar per darrera volta. Havia pillat desprevinguda Elvira.

–T'ho has perdut fins l'any que ve, per distraure't –la vaig informar eixutament–. És un músic molt germànic que no concedix bisos.

* * *

Els captaires, deia, tornaren el 2 de gener, amb l'enreixat ja col·locat. La veritat és que triaren una nit terrible, amb pluja torrencial i un vent fred que

estomacava sense compassió, Quan el temporal va minvar, a això de les onze i mitja, em vaig abocar a la finestra i vaig comprovar que ja hi havien arribat. Estaven dormint en plena vorera, enfront del reixat, sota els cartons banyats pel mullim inclement. Com en la seqüència més delirant d'una pel·lícula neorrealista (per què havia de ser jo el testimoni?), els colors plans i melancòlics de les perilles del carrer de Nadal il·luminaven a intervals el grup gitat, i jo esperava cada vegada que queia la foscor sobre ells que l'estació de subministrament elèctric es col·lapsara de colp i ja no tornaren a la llum. Però els cabells negres del xicon apareixien cada volta més amerats davall d'una punta de la flassada, i l'embalum que era la xiqueta sens dubte s'agitava o plorava en el redòs de sa mare. En girar el cap vaig veure un veí també abocat; em va paréixer que tenia els ulls lluents, però de seguida s'esmunyí finestra endins. Prompte tots sabrien el que estava succeint: correria la brama que els pobres demanadors estaven a punt d'agarrar una pulmonia d'un moment a l'altre. A penes cridaren a casa, a això de la mitja nit, i vaig vore tanta gent en l'escala, vaig saber el que anava a ocórrer.

–Som en Nadal –em va dir l'esposa del senyor Eladio amb la veu quasi fallida, com si jo fóra l'únic responsable de l'enreixat–.

–No et rebenta? –va dir a la fi Joselito, mirant-me–; val que fan que et sentes malament. Però els anem a deixar enmig del cru carrer, amb una xiqueta de cinc anys?

–Clar que no –vaig dir jo– Qui anava a imaginar ...?

Baixàrem tres o quatre veïns amb paraigües, obrírem el reixat i alçàrem els cartons. Agustina

estava balba. I la xiqueta: el penediment m'aclaparava. Una veïna va cridar al captaire: «Però què fan vostés ací fora? El pidolaire, desorientat, no responia. La veïna insistí: «Se'ns va oblidar posar un cartell dient-los que cridaren. Tenim una clau per a vostés».

–Ja ho suposàvem –va dir ell, començant a recollir coses sota el pali negre dels paraigües–; però com a Agustina de vegades se li perd el cap... sap el que havia dit?

–Què.

–Doncs que vostés havien posat l'enreixat a posta per a deixar-nos fora.

–Però quina barbaritat és eixa! –exclamà la viuda del sisé, mentre jo advertia com la pidolaire s'estava incorporant amb la borla de la gorreta esvaint-se a un costat, de tan amerada–. A qui se li acudix!

–Si és el que jo deia a Agustina –digué el demanaire–: com ens van a deixar fora estos senyors?

–Vosté és que no té res a dir a la seua senyora –digué D. Eladio–. No ha de fer-li cas, sabent com està. A vore –es girà ferament cap on jo em trobava–: qui té la clau del senyor Julio?

–Jo! Vaig cridar sota la pluja, i em posí a manipular el manoll de claus; li vaig lliurar la *meua* clau del reixat sense pensar, rosegat pel remordiment–; li vaig llevar el nom este matí, però és la del senyor Julio.

–Segur que és la del senyor Julio? –insistí el senyor Eladio, perquè tots foren testimonis.

–Segur, segur, –insistí.

Com no hi havia prou paraigües per a tots, algú preguntà al captaire si no en portaria un per casualitat. Ell es disculpava una vegada rere una altra:

– Com no tenim costum de dormir a la serena...

* * *

Aquella nit no vaig poder agafar la son fins ben tard. Em venia una i altra vegada la imatge dels captaires ja gitats a este costat del reixat, l'entrada sencera amb olor a gos banyat, ell tirant-li la manta damunt d'ella mentres li deia: «Agustina: tapa't, que t'has destapat», i ella contestant: «deixa'm, deixa'm». Es veia realment disgustada. Espere que només fora per la remullada, i no perquè creguera de veres que havíem pretés deixar-los en el carrer. El senyor Julio la convenceria del contrari. A partir d'ara els captaires serien els únics a habitar aquell espai intermig del vestíbul. «Acollonant –vaig pensar en un moment de lucidesa–: ja tenim el reixat posat. L'únic problema és que ells s'han quedat dins».

* * *

Fins que em lliuraren una còpia de la meua pròpia clau (una còpia d'aquell original que mai més tornaria a ser meu), el captaire eixia a obrir-me cada volta, tan amable i sol·lícit com sempre, però ara movent-se amb un cert aire d'orgullosa legitimitat, com si haguera accedit a la condició de porter de finca urbana. Jo contenia cada vegada el moviment reflex de donar-li les gràcies mentres Agustina se la seguia veent enfadada per l'episodi de la reixa. Un dia, mentres dinàvem, Joselito ens informà que en baixar de matí, cap a les set i mitja, havia trobat el captaire fent tai-txi al costat del seu fill.

–El que faltava –diguí.

–Doncs ells diuen que els relaxa molt.

–Clar és, per la vida que porten han d'afluixar-se els músculs de tant en tant.

–Però són una canya, no digues que no.

No torní resposta, però a darrere hora de la nit consultí un manual de tai-txi. Allò tenia un aspecte lleument esotèric, encara que inofensiu. A l'endemà em vaig alçar a idea feta abans de l'habitual. En obrir els batents de l'ascensor vaig vore d'esquenes el pare i el fill, de peus, paralizats en una posició ridícula. Em quedí quiet, ocult darrere l'enreixat de l'ascensor, observant-los. Era de nit, la xiqueta i la dona encara dormides en el floc de les mantes, mentre aquells dos malfatans amb els genolls flexionats, el mestre Shaolin i el xicotet Saltamartí, pareixien ara tocar l'acordió a càmera lenta. Em vaig quedar impressionat, perquè pareixien delicades dansarines balineses lliscant en el cor del silenci; després, com somnàmbuls pare i fill començaren a fer girar una pilota invisible amb les mans i en acabant bracejaren lentament com si volaren. «Permís», vaig dir, i travessí el llindar sense miraments. Però ara foren ells els que no em respongueren, submergits fins les orelles en l'oceà de l'harmonia universal.

* * *

El succés que anava a precipitar els esdeveniments ocorregué uns dies més tard. Sopàvem amb Fernando i Conxa, uns vells amics, en la terrassa d'un restaurant prop, quan Elvira suggerí que em pegara la volta. «Què passa», preguntí. «Els captaires», contestà ella. «S'ha empleat de cambrer?»; insistí, i vaig pensar: eixa sí que és una bona notícia; a la fi s'ha posat a cotitzar. Em girí. Unes tau-

les més enrere estaven els quatre captaires, *asseguts a la taula*, sopant abundantament amb una botella de Rioja ja sense tap. «Però què fan ací», vaig murmurar. Era evident el que feien. Sopaven amb uns coberts relluents i una vela salomònica en el centre.

Vaig dir: «No passa res». «Què passa?», preguntà Fernando. «Res, de veritat». «Alguna cosa serà». És que coneixem a eixa família d'allí darrere. No mireu –ells miraren, encara que discretament, perquè els tenien encarats–. Sota el finestral, al fons». «Vos han fet alguna faena?». «No, per això dic que no passa res. Només són uns captaires».

Conxa exclamà: «Captaires? Però quins desvergonyits...». Una dona amb sentit comú, pensí. «Quants diners no guanyaran demanant a la gent honrada per a vindre a este restaurant... És increïble» «No pareixen captadors» digué Fernando. «Clar és, ací està la gràcia», diguí jo, picant la situació, i vaig pensar: «Si saberes que tenen un gos que es diu com tu...».

Elvira murmurà que no sabia si podria seguir allí, que se sentia incòmoda, i acabà confessant: «Tu saps la quantitat de truites de creïlles que els he abaixat? Celebrí la seua decepció. No sabia allò de les truites de creïlles (a saber quantes coses ignorava), encara que de seguida també jo començí a trobar-me incòmode. Pensí que se'm passaria el neguit si aconseguia preguntar-los educadament què feien allí, però als nostres amics els pegà per contar històries de captaires per a distraure'ns d'aquella presència que tant ens torbava.

–Conec una parella de gitanes –digué Conxa– que demanen al cantó de Pizarro; una vesprada les vam vore eixir d'El Corte Inglés amb les bosses farcides del Supermercat.

–De veritat? –preguntí jo, exagerant un poc.

–Tin en compte –digué Fernando– que els havíem tirat deu duros en el mocador, i al poc de temps ens les trobem eixint de Colon amb dues bosses plenes. Una cosa que nosaltres no ens permetem més que de tard en tard. Em donaren ganes de demanar-los que em tornaren l’almoïna.

–Ja se l’haurien gastat en una plàtera de salmó fumat –vaig dir jo.

Mentres seguïem parlant, Elvira mussità que ens havien vist:

–No et gires –ordenà; vaig vore com inclinava el cap amb un somriure.

–Esteu segurs que es dediquen a la mendicitat? –digueren ells.

–S’han instal·lat en el portal de ma casa, en pla okupa –vaig dir jo.

–Increïble.

–Veritat que sí?

–No –digué Fernando–: increïble el que s’acaben de demanar.

No vaig poder evitar girar-me. Tampoc no podia ser una botella de cava el que el cambrer estava removent en aquell moment en la glaçonera de zinc. «Quina gràcia», digué Fernando amb un mig somriure desconcertat.

Tot era ja massa; deixí el tovalló fet una figa a la taula i remuguí: «Vaig a aclarir açò». Em vaig alçar disposat a dir-los que optaren entre la sopa bova o els restaurants, o almenys que deixaren d’anar al mateix restaurant que nosaltres. Que canviaren de barri d’una volta. Però, en vore’m arribar, a la xiqueta petita se li va il·luminar l’expressió i digué: «Tito». Vaig veure els seus ulls purs i redons, la seua blanca pell de seda. Em coneixia. La vaig prendre per la barbata, li vaig donar un bes. Vaig

saludar; besí la mà de la senyora tan prima. Preguntí:

–Solen vindre a este lloc?

–Els primers dissabtes de mes –digué ella–; és que et tracten com en casa.

–I a més hui és el nostre aniversari –intervingué ell posant la seua mà gran sobre la d’ella caiguda en les estovalles, prima i pàl·lida, segurament freda.

–No ho sabia –vaig dir; nosaltres també venim ací de tant en tant.

–Diga a la senyora Elvira que la meua esposa li envia els seus saluts –digué el senyor Julio–. I als seus amics també. Per què no passen després a prendre una copeta de licor de poma? Tenim el gust d’invitar-los.

–D’acord. Ja faig l’encàrrec.

Quan torní a seure, el tovalló desfet va ocupar el centre del meu camp visual fins que algú preguntà què m’havien dit. Em serví generosament d’una botella d’aigua de Vichy. «Que ens inviten a prendre un xuclet». «Ah!», exclamà Conxa portant-se una mà a la boca.

En els minuts següents no sabíem de quina cosa parlar fins que Elvira va dir: «No puc seguir ací. Ho lamente, estimat meu; crida el cambrer».

Passàrem al seu costat a corre-cuita, dient-los que aplegàvem tard al cinema. Ells s’alçaren per a despedir-se amb aquelles mitges reverències. Vam anar a un altre local a prendre el café i tornàrem a casa passada la mitja nit. Quan giràrem el cantó i vérem el portal buit, vaig fer un respir; Elvira va dir: «De pressa; posa el cotxe en el garatge abans que hi arriben».

* * *

A partir d'aleshores canviàrem de restaurant, i de fet em sembla que ja no anem tant als restaurants. Un motiu per a no eixir de casa per les nits és que et sabia mal arribar de matinada, perquè per una part el senyor Julio s'ofenia molt si intentaves obrir l'enreixat pel teu compte, com si ells no estigueren dins; com si la seua presència fóra innecessària, o inútil, i per tant ingrata. Per l'altra part, si ja havien pres la son, et veïes obligat a despertar-lo, primerament amb un xiuxiueig («Sr. Julio: Sr. Julio»), després més alt, i a la fi quasi a crits; aleshores obria els ulls, et veïa des de l'altre costat, s'esglaiava i s'alçava atropelladament mentre donava la bona nit, i començava a furgar-se les butxaques, mig adormit, en busca de la clau. De manera que procuràvem no arribar mai de matinada per a no despertar-lo.

* * *

Tot començà a acabar quan la meua filla declarà amb la major naturalitat que el fill del captaire anava a ensenyar-li tai-txi.

–Com que t'ensenyarà tai-txi? –preguntí.

–De matí, abans d'anar a l'Institut.

–Però... sempre hem dit que això eren bajanades.

–És un art mil·lenari, papa. Cents de generacions de xinesos han trobat la pau interior amb el tai-txi. A més, ja tinc quinze anys.

–Però Marta, tant dormilega que eres, t'alçaràs a les set del matí?

–Andrés m'ha dit que amb mitja hora d'exercici comences el dia com una àguila. Una àguila orgullosa que planejara lentament des del cim de la muntanya.

–D’acord, aprendràs tai-txi –vaig dir, adonant-me de com avançat estava el problema–. Però dona’m una setmana de temps. Dígues-li a eixe xic tant simpàtic... Andrés es diu, no?... que comença-reu sense falta el dia u del mes que ve, perquè és un xic molt simpàtic, veritat?

La meua filla va fer un gest d’indiferència amb els llavis, i vaig saber que m’estava enganyant per primera vegada en sa vida, però no em va importar massa, ja que la meua determinació era més precisa i irrevocable del que ella podia imaginar.

* * *

Una cridada reprengué els tractes interromputs en setembre amb l’agència immobiliària. Vaig demanar que em substituïren una vesprada en la consulta i a penes tres dies després havia firmat el precontracte. Vaig comprar un pis en la zona sud de la ciutat, un projecte llargament acariciat i sempre postergat. Tot el món estava content, fins i tot Marta, pel que jo podia saber. Encara que era més xicotet que el nostre pis actual, era un bonic dúplex amb dos plantes interiors i una terrassa molt bella de pis irregular, el pati sempre tancat i amb un rastell d’entrada on a penes podia arrupir-se un gat.

Hui la meua filla aprén tai-txi en una Acadèmia d’Arts Marcials. Si ha de conèixer un culturiste que passa el matí mirant les estreles del seu culot blau turquesa en l’espill panoràmic del gimnàs que siga. No puc fer més del que he fet. Per altra banda, vaig tindre la impressió que els captaires acabarien substituint-nos en la titularitat de la porta 8, que la comprarien amb els seus estalvis entre sopar i sopar. I fins que se la mereixerien en certa manera. Ara procure desviar-me cada vegada

que el cotxe em du al costat oest de la plaça d'Espanya a fi d'evitar el meu antic pati.

* * *

Amb el pas del temps he anat donant forma a una teoria casolana segons la qual sols es creix a partir de la crisi. Una vida sense crisis, sense sentir-se ofegat alguna volta, t'impedix eixir a la superfície. És el que passa amb les bombolles, que no pujarien si baix quedara lloc lliure. Si no haguera plorat davant la Roma més corrupta de la història, Francesc d'Asís, mai no s'hauria fet franciscà. Si no m'haguera deprimit en aquell ambulatori de l'extraradio, mai no haguera arribat a la Ciutat Sanitària. Ara torne de vegades a l'ambulatori del barri del Crist i salude amb afecte els meus antics companys, als quals odiaria si seguira allí. Però alguna cosa em diu que este canvi de domicili no obeïx a una crisi de creiximent quan encara no puc passar per la Plaça d'Espanya sense fer una mirada melancòlica al portal enreixat del número nou. És possible que dins d'un parell d'anys m'atrevisca a polsar el timbre d'algun antic conveí i preguntar per la sort dels pidolaires, que ja deixaren l'entrada. Però encara no. No, per ara. La veritat, quan alguna ocupació em porta als primers números de Guillem de Castro tendisc a pensar que tot ha estat un somni, però em deixo anar atordit pel sopor, amb les màns afonades en les butxaques i la determinació d'evitar els carrers radials que conflüixen en la plaça d'Espanya, com aquella nit de llum d'hivernacle, sobre les roses del Jardí de Montroi.

L'edició del número 75 de
ELS PLECS DEL MAGNÀNIM

Davall el llindar

de Miguel Catalán

s'ha estampat sobre paper Torreón,
tant l'interior com la sobrecoberta,
usant tipografia Didot en el text.

S'acabà d'imprimir
el día 29 d'octubre de 2003,

en València,

als tallers d'impremta
d'Artegraf

